

סגירת תחנת השידור הצבאית "גלי צה"ל"

הצעה להחלטה

מחליטים,

1. להורות על סגירת תחנת השידור הצבאית "גלי צה"ל" (להלן: "התחנה") והפסקת שידוריה. שידורי התחנה יופסקו, לכל המאוחר, עד ליום 1 למרץ 2026, ותדריה יושבו למשרד התקשורת.
2. להנחות את שר הביטחון להקים צוות מקצועי במשרד הביטחון אשר יפעל ליישום החלטה זו (להלן: "צוות היישום"). במסגרת פעילותו, יעסוק הצוות בכלל ההיבטים הנוגעים לסיום פעילותה של התחנה וכן לבחינת אופן המשך פעילותה של תחנת גלגלצ, תוך שמירת צביונה ואופייה.
3. להסמך את שר הביטחון לקבל כל החלטה בעניינה של תחנת הרדיו גלגלצ, בהתאם למסקנות צוות היישום.
4. לרשום את הודעת שר הביטחון לפיה צוות היישום יפעל, בין היתר, על מנת לסייע בידי אזרחים עובדי צה"ל, עובדי התחנה, לסיום העסקתם בתחנה בהסדרים ראויים ככל הניתן, ובהתאם לכל דין.

דברי הסבר

מוצע להורות על סגירת תחנת הרדיו הצבאית גלי צה"ל (להלן: "התחנה" או "גלי צה") והחזרת תדריה למשרד התקשורת. זאת, בהתאם להמלצות ועדה מיעצת שמונתה לבחון את הנושא, ולאחר ששר הביטחון שקל את כלל השיקולים הרלוונטיים הנוגעים לפעילותה של התחנה ואת כלל החלופות הרלוונטיות להפעלתה, כפי שיפורט להלן, והגיע למסקנה כי יש להורות על סגירתה.

בין שיקוליו בחן שר הביטחון את הצורך הצבאי בקיומה של התחנה; שיקולי ממלכתיות וא-פוליטיות בפעילות יחידות הצבא; תפקידו של הצבא; תפקידים בהם ניתן וראוי לשבץ חיילים; הקצאת המשאבים של מערכת הביטחון והמשמעות על שוק התקשורת; קיומו של השירות במסגרות ציבוריות אחרות ועוד, זאת אל מול שיקולי חופש הביטוי והעיתונות; זכות הציבור לדעת והגיוון בשיח הציבורי בישראל, ושיקולים הנוגעים להיבטי התעסוקה של העיתונאים ובעלי התפקידים הנוספים המועסקים בגלי צה"ל. הכל, כפי שיפורט להלן ובהתבסס על המלצות הוועדה הציבורית.

כבר בראשית הדברים יאמר, כי הפעלת תחנת רדיו, המיועדת לכלל אזרחי המדינה, על ידי הצבא – היא תופעה ייחודית שאין לה אח ורע במדינות דמוקרטיות, והיא בבחינת אנומליה. לעמדת שר הביטחון הקושי המהותי שפעילותה של התחנה מסבה לצה"ל נובע מעירוב צה"ל, בעל כורחו, בשיח הפוליטי. התחנה עוסקת באופן משמעותי בתכנים חדשותיים ופוליטיים, באופן הפוגע בצבא ההגנה לישראל, בחייליו ובאחדותו. קושי זה עולה משמעותית על התועלת הגלומה בהמשך פעילותה של התחנה.

בנוסף, מוצע להקים צוות מקצועי במשרד הביטחון אשר יפעל לשם יישום החלטה זו (להלן: "צוות היישום"). במסגרת זו, יבחן הצוות את אופן המשך פעילותה של תחנת גלגלצ ויגיש מסקנותיו לשר הביטחון. מוצע כי הממשלה תסמיך את שר הביטחון לקבלת החלטה בנושא, הכל כפי שיפורט להלן.

רקע:

גל"צ הוקמה בהתאם להחלטת ממשלה מס' 2, מיום 7 בספטמבר 1950. במסגרת זו הוחלט: "לאשר הקמת שרות שידור לצה"ל בתיאום עם "קול ישראל" – לשנת ניסיון אחת". ההחלטה להקמת התחנה התקבלה ברוב דעות – 5 שרים תמכו בהצעה ו-4 שרים התנגדו.

בקרב התומכים בהצעה נטען כי עולה צורך בקיומה של רשת שידור צבאית, בין היתר בשל צרכיו של צה"ל בתחום החינוך, העברת מסרים למשרתים ולשעת חירום. מנגד, סברו המתנגדים לה כי ראוי ששידורי תכניות למשרתי צה"ל יתבצעו במסגרת שידורי 'קול ישראל'. מפרוטוקול דיון הממשלה עולה, כי תחילה התקבל אישורו העקרוני של ראש הממשלה דאז, דוד בן גוריון, בתפקידו כשר הביטחון, שצה"ל יחל בהכנות להקמת תחנת שידור. לאחר שההכנות להקמת התחנה התקדמו, וברקע מחלוקת שהתעוררה בנושא, הובאה לבסוף הסוגיה להחלטת הממשלה, אשר אישרה אותה.

יצוין, כי אין כל עדות לכך שבחלוף שנה, או במועד מאוחר יותר, נערכה בחינה כלשהי של תוצאות הקמת התחנה והצורך להפעילה, או שהתקבלה החלטה חדשה בדבר המשך פעילותה.

יובהר, למען הסר ספק, כי הקמתה של גלי צה"ל לא לוותה בהחלטה כלשהי של הרשות המחוקקת. התחנה לא כוננה בחקיקה, אלא בהחלטה מינהלית בלבד, ולמעשה גם כיום, לאחר 75 שנות פעילות, התחנה אינה פועלת מכח הסמכה מפורשת בחוק (למעט הסדרים נקודתיים שעוגנו בחקיקה, כפי שיפורט להלן).

עוד יוער, כי במסגרת ישיבת הממשלה לא צוין שהתחנה תעסוק באקטואליה וחדשות,

ואכן בשנות הפעילות הראשונות של התחנה לא כללו שידוריה תכני אקטואליה. שידורים אלו החלו בשנת 1973, בהחלטת מפקד התחנה.

מפקד התחנה הוכפף בעבר לקצין החינוך והנוער הראשי, ולאחרונה בשל שינוי ארגוני, הוכפף לראש מטה אגף כח האדם. למרות כפיפותו זו, באופן שאינו אופייני למערכת הצבאית ההיררכית, בעניינים עיתונאיים-מקצועיים, שבהם הוא עוסק בתפקידו כעורך הראשי של התחנה, הוא אינו נתון למרות מפקדיו ונדרשים לעמוד לנגד עיניו השיקולים המקצועיים העיתונאיים. בחוות דעת משפטיות שניתנו בנושא זה בעבר, נקבע כי "בכל ענייני התוכן העיתונאיים-מקצועיים, התחנה אינה כפופה לדרג הצבאי ולהיררכיה הצבאית... הווה אומר, התחנה נהנית מעצמאות עיתונאית ושידוריה אינם מוכתבים על ידי הרמטכ"ל או שר הביטחון, שאינם מתערבים בשיקולים מקצועיים-עריכתיים, עיתונאיים ואמנותיים" (חוות הדעת מטעם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה דאז, דינה זילבר, עליה סמך ידיו היועץ המשפטי לממשלה דאז ויינשטיין מיום 17 בדצמבר 2015). נושא זה אף מוצא ביטוי בהוראת הפיקוד העליון העוסקת בגל"צ ושאליה נתייחס להלן.

בתחנה משודרים תכנים אזרחיים רבים ביותר, לצד תכנים צבאיים. על התכנים הצבאיים המשודרים בתחנה אחראי באופן בלעדי מפקד התחנה, ואין עליו בעניין זה כל פיקוח. בנוגע לתכנים האזרחיים המשודרים בתחנה, מוסמכת מועצת התאגיד לפקח על החלטותיו. יצוין כי בכלל הוועדות שבחנו את הנושא נמתחה ביקורת ביחס לפיקוח האמור, לזהות הגורם המפקח ולהיקפו הדל של הפיקוח.

בשנת 1993 הוקמה תחנת גלגלצ, אשר נועדה בעיקרה להשמעת תכנים מוסיקליים, מתוך מטרה, בין היתר, להעלות מודעות לזהירות בדרכים ולהפחית את מספר התאונות בדרכים.

רקע נורמטיבי:

התחנה מוזכרת במספר מועט, יחסית, של דברי חקיקה המסדירים היבטים מסוימים של פעילותה, ועיקריהם:

(1) חוק השידור הציבורי הישראלי, התשע"ד-2014 – במסגרתו מוסדרות הוראות לגבי תדרי הרדיו בשימוש התחנה, פיקוח מועצת התאגיד על התכנים האזרחיים המשודרים בתחנה ומינוי מפקד התחנה על ידי שר הביטחון.

(2) חוק גלי צה"ל, שידורי רדיו של צבא הגנה לישראל (שידורי חסות ותשדירי שירות), התשס"ה-2005 – מסדיר את שידורי החסות ותשדירי השירות בתחנה (הסמכות לשדר, משך השידור, עוצמת הקול וכיוצ"ב). מכוח חוק זה הותקנו תקנות גלי צה"ל - שידורי רדיו של צבא הגנה לישראל (שידורי חסות ותשדירי

שירות) (תנאים לשידור תשדירים), התשע"ג-2013, אשר קובעות גם הן הוראות ותנאים לעניין שידורי חסות ותשדירי שירות.

(3) הוראת פיקוד עליון מס' 2.0617 "גלי צה"ל", משנת 2011 – מסדירה את פעילות גל"צ. ההפ"ע קובעת כי התחנה נועדה להוות כלי תקשורת ציבורי-ממלכתי, תוך מתן ביטוי ייחודי להיבטים צבאיים; במסגרת ההפ"ע מוסדרים תחומי העיסוק של התחנה – ביטחון ישראל והשירות בצה"ל, תכנים המיועדים לאוכלוסיית המשרתים, חדשות ואקטואליה, תרבות וכו'.

בחינת פעילותה של התחנה לאורך השנים:

במרוצת השנים עמדה התחנה לעיתים קרובות בלב הסערה ובמרכז השיח הציבורי. שורה של שרי ביטחון, כמו גם רמטכ"לים, העלו ספקות משמעותיים לגבי ההצדקה להמשך פעולתה של התחנה, והציגו קשיים בהפעלתה במסגרת צה"ל ועל ידי חיילים.

מספר ועדות הוקמו על מנת לבחון את הצורך בהמשך פעילות התחנה ובמתכונת ההפעלה הראויה. כך, נשקלו על ידי הוועדות השונות החלופות של העברת התחנה מצה"ל למשרד הביטחון; העברתה לתאגיד השידור הציבורי; הפרטה של התחנה; סגירת מחלקת החדשות והפסקת העיסוק באקטואליה; הותרת פעילות התחנה על כנה או סגירתה של התחנה.

יצוין, כי במשך שנים רבות עמדת צה"ל הייתה כי נדרש להביא לניתוק הזיקה בין הצבא לתחנה על ידי העברתה למסגרת ארגונית אחרת. זאת, בשים לב לכך שפעילותה מסבה לצה"ל קושי מהותי בשל עירוב צה"ל, בעל כורחו, בשיח הפוליטי. בנוסף, התחנה משמשת במקביל כיחידה צבאית וכגוף תקשורת, ונוצר קושי של ממש בפיקוד עליה תוך כדי הימנעות מהתערבות בתכני שידוריה.

כבר בשנות ה-50 בחנה ועדה בראשות שר הביטחון דאז פנחס לבון, את אפשרות סגירתה של התחנה. כמו כן, עסקו בנושא, בין היתר, גם שרי הביטחון לשעבר שמעון פרס, עזר ויצמן, אביגדור ליברמן ובני גנץ והרמטכ"לים לשעבר משה לוי, אהוד ברק, גדי איזנקוט, אביב כוכבי והרצי הלוי.

בשנת 2016 מינה שר הביטחון דאז אביגדור ליברמן, את המנהל הכללי של משרד הביטחון דאז אלוף (מיל') אודי אדם להגיש בפניו המלצות על פעילותה של התחנה, וזאת לאור עמדת הרמטכ"ל דאז, רא"ל גדי איזנקוט לפיה "גלי צה"ל תועבר לאלתר לאחריות אזרחית כפי שיוחלט". אלוף (מיל') אדם המליץ על שתי דרכי פעולה אפשריות: חלופה אחת הייתה הותרת התחנה תחת צה"ל תוך הקמת מנגנוני פיקוח, לרבות ועדה ציבורית

מייצעת למפקד התחנה, קביעת כללים למינוי מפקד התחנה (הגבלת כהונה, הפרדת תפקיד העורך הראשי מתפקיד המפקד וכיוצ"ב), ומתן תיעדוף לתכנים צבאיים על פני תכנים אזרחיים. לחלופין, הוצע להעביר את התחנה לאחריות תאגיד השידור הישראלי.

בשנת 2017 ובהמשך להמלצות אלה, ביקש שר הביטחון דאז אביגדור ליברמן, לפעול בדרך שלישית – העברת התחנה למשרד הביטחון. באותה עת ניתנה עמדת היועץ המשפטי לממשלה דאז אביחי מנדלבליט, לפיה הדבר מחייב הסדרה בחקיקה. המהלך לא קודם.

בשנת 2021 מינה שר הביטחון דאז בני גנץ, את "הוועדה לקידום הוצאת גלי צה"ל ממערכת הביטחון" בראשות המנהל הכללי של משרד הביטחון דאז אלוף (מיל') אמיר אשל. נקודת המוצא לפעילות הוועדה הייתה עמדת הרמטכ"ל דאז רא"ל אביב כוכבי, להוצאת התחנה מן המערכת הצבאית.

במסגרת דיוני הוועדה, נתבקשה עמדת היועץ המשפטי לממשלה בשאלה מהן הדרכים המשפטיות האפשריות למימוש החלטה לסגירתה של תחנת גלי צה"ל, ובפרט בשאלה האם נדרשת לשם כך חקיקה. בתשובה לכך התקבלה עמדת היועץ המשפטי לממשלה דאז מנדלבליט, המאשר את חוות הדעת המפורטת של המשנה ליועץ דאז, מאיר לוי, לפיה דרך המלך לסגירת התחנה היא בחקיקה ראשית, ואולם ניתן להחליט על סגירת התחנה באמצעות החלטת ממשלה.

עוד יצוין, להשלמת התמונה, כי במהלך עבודת הוועדה התקבלה עמדת תאגיד השידור הציבורי "כאן" (להלן: "התאגיד") לפיה לא נדרשת תחנת אקטואליה נוספת על רשת ב'.

בשל התפזרות הכנסת, הגישה ועדת אשל דו"ח ביניים בלבד, במסגרתו נסקרו החלופות השונות, מבלי שנתקבלה המלצה. החלופות שנסקרו: הפסקת העיסוק בתכני החדשות והאקטואליה; סגירת התחנה; העברת התחנה לתאגיד; הפרטת התחנה. כן נסקרו ללא פירוט והרחבה חלופות נוספות בעלות היתכנות נמוכה: הותרת המצב הקיים; יצירת מנגנונים לצמצום האנומליה; העברת התחנה למשרד הביטחון; הקמת תאגיד סטטוטורי חדש אליו תועבר התחנה. בנוסף נסקרו היבטים הנוגעים לתחנת הבת גלגל"צ.

בשנת 2023 מינה שר הביטחון דאז יואב גלנט, ועדה בראשות המנהל הכללי של משרד הביטחון דאז, אלוף (מיל') (כתוארו אז) אייל זמיר. מעיני הוועדה לא נעלמו המורכבויות הנוגעות להפעלת תחנת רדיו בצה"ל, אולם, היא המליצה להימנע מסגירתה של התחנה או מהוצאתה ממערכת הביטחון (לרבות הפרטה או העברה לתאגיד השידור הציבורי), אלא להותירה במקומה הארגוני הנוכחי, כיחידה צבאית, אשר בראשה עומד מפקד קבוע. ביחס לאפשרות להעברת התחנה לתאגיד השידור הציבורי או בהפרטתה

והעברתה לאחריות גוף פרטי, התרשמה הוועדה כי חלופות אלה יובילו לשינוי ניכר באופייה של התחנה ובתמהיל העובדים בה. כמו כן, הדבר יוביל לניתוק הזיקה לנושאי צבא, ביטחון ומורשת קרב, ותכניה הייחודיים של התחנה העוסקים בכך יופחתו, לטובת תכנים מסחריים ובשל שיקולים כלכליים.

הרמטכ"ל לשעבר רא"ל (במיל') אביב כוכבי התייחס לקשיים בפעילותה של התחנה, ודבריו הובאו בדו"ח זמיר: "לתחנה אין כיום זכות קיום ויש לסגור אותה, על אף הרגישות שבסגירת כלי תקשורת בעת הנוכחית. קיומה של תחנה צבאית הוא זר במדינה דמוקרטית ואינו מתקבל על הדעת בימינו. עיסוק של חיילים באקטואליה מהווה אנטייתזה לרצון הצבא לשמר עצמו כגוף ממלכתי. לחילופין, ניתן לעמדתו להפוך את התחנה לתחנת רדיו לשעת חירום, להפריט אותה או למנוע ממנה מלעסוק באקטואליה אלא בתכנים של חינוך, תרבות וידע כללי, גם אם קהל המאזינים יקטן."

ביום 11 באוגוסט 2025 מינה שר הביטחון ישראל כ"ץ ועדה מייעצת לבחינת פעילות תחנת גלי צה"ל (להלן: הוועדה או ועדת זליקוביץ). הוועדה נדרשה לבחון את מודלי ההפעלה האפשריים של התחנה, לרבות הוצאתה ממערכת הביטחון, הפרטתה או ניהולה בידי גוף חיצוני ואת האפשרות להותירה כיחידה צבאית תוך גיבוש המלצות להפעלתה המיטבית. בנוסף, נדרשה הוועדה להציע תכנית עבודה עתידית ולקבוע את הכישורים הנדרשים למפקד התחנה.

בראש הוועדה עמד בתחילה אלוף (מיל') יפתח רון-טל, ולאחר פרישתו מהתפקיד מונתה חברת הוועדה ד"ר דליה זליקוביץ ליו"ר. חברי הוועדה הנוספים היו מר דורון כהן, מר יונתן בן-חמו, גב' שרה העצני כהן ומר אלעד מלכא אשר שימש גם כמזכיר הוועדה. הוועדה קיימה 19 ימי דיונים, ופגשה עשרות גורמים ממערכת הביטחון, התקשורת, האקדמיה, התרבות, החברה האזרחית והמשפחות השכולות. כן, קיימה הוועדה סיור בתחנות גל"צ וגלגלצ, פרסמה קול קורא לציבור וביצעה סקר האזנה ועמדות.

הוועדה בחנה את החלופות לפעילותה של התחנה על פני שני צירים. הציר האחד בחן את מיקומה של התחנה וכלל מספר חלופות: השארת התחנה כיחידה צבאית; העברתה לתאגיד ממשלתי אחר; הפרטתה או סגירתה. הציר השני, בחן הצעות לצמצום האנומליה, ככל שהתחנה ממשיכה לפעול כיחידה צבאית: הקמת מועצה מייעצת למפקד התחנה; קביעת קריטריונים לבניית לוח השידורים בתחנה, ולאיוון בין תכני האקטואליה ליתר התכנים; "הבית של החיילים" – העמקת הקשר בין גלי צה"ל לחיילי צה"ל, זאת על ידי הרחבת הרצועות העוסקות בתכני צבא, בחיילים, בפצועי צה"ל, במורשת ובהנצחת הנופלים, לצד הפסקת שידורי החדשות והאקטואליה בתחנה לחלוטין; וסגירת מחלקת החדשות בתחנה.

הוועדה הגישה לשר הביטחון את המלצותיה ביום 28 באוקטובר 2025, במסגרתן המליצה לשר הביטחון על שתי חלופות: הראשונה, "הבית של החיילים" - התחנה תפעל כיחידה צבאית ממלכתית, ללא עיסוק בתכני אקטואליה לרבות סגירת מחלקת החדשות. החלופה הנוספת עליה המליצה הוועדה היא סגירת התחנה.

השיקולים העיקריים בבסיס הצעת ההחלטה:

1. תחנת רדיו צבאית - אנומליה

בהתאם לעקרונות היסוד של משטר דמוקרטי, אין זה טבעי כי גוף צבאי, אשר תכליתו היא הגנה על ביטחון המדינה ותושביה, ואשר חייליו מחויבים בתפקידם בניטרליות ובציות לפקודות – יפעיל תחנת שידור ציבורית, שמטבעה דוגלת בחופש ביטוי ובגיוון דעות.

הפעלת תחנת רדיו ציבורית במסגרת צבאית יוצרת אנומליה ברורה: היא מערבבת בין מוסד ביטחוני אפוליטי, המאופיין בהיררכיה ברורה, ובין מרחב תקשורתי, שמעצם מהותו אמור לשמש זירה פתוחה לביקורת, פלורליזם ודיון ציבורי חופשי. מצב זה מעורר קשיים מהותיים ותדירים המשפיעים הן על תפקוד הצבא והן על פעילותה של התחנה.

ביקורת בנושא נשמעה לא אחת, כאשר גם התומכים בהותרת התחנה על כנה מכירים בכך שמדובר באנומליה, אשר טומנת בחובה קשיים רבים ומשמעותיים. אכן, סגירת התחנה עשויה להיות שנויה במחלוקת ציבורית. אך יש להכיר בכך שגם המשך פעילותה של התחנה, על הקשיים הניכרים שהיא גורמת, מעוררת אף היא חילוקי דעות עזים.

2. גלי"צ כיחידה צבאית חורגת ממבנה צה"ל ופוגעת בעקרונותיו

במסגרת השיח הציבורי אודות פעילותה של התחנה, עלה באופן חוזר ונשנה הדיסוננס בין היותה של התחנה גוף שידור העוסק בתכני אקטואליה, ובין פעילות התחנה כיחידה צבאית בתוך צבא ההגנה לישראל, כאשר סדרי העבודה בה מתנהלים בהתאם לפקודות הצבא, ככל יחידה אחרת, והמשרתים בה כפופים לפקודות הצבא, ככל משרת אחר בצה"ל. אין חולק כי בחלק מההיבטים שנוגעים לפעולתה, דפוס הפעולה של התחנה שונה מהמקובל ביחידות אחרות (למשל, גורמי צבא אינם מתערבים בשיקול הדעת של מפקד התחנה כעורך הראשי), וכפי שיפורט להלן הדבר מעורר קשיים בלתי מבוטלים.

העיסוק של התחנה, כיחידה צבאית, ומכך של צה"ל, באקטואליה, מעורר שיח ציבורי נוקב וגורם לכך שצה"ל, כגורם האמון על התחנה, נכנס בעל כורחו לזירת ההתכתשות

הציבורית הסוערת. בכך נוצרת התנגשות אל מול עקרון העל לפיו הצבא הינו גוף ממלכתי המדיר עצמו מהשדה הפוליטי ואינו נוטל בו חלק.

לא זו אף זו, מטבע היותה כלי תקשורת חופשי, פועלת התחנה בסיקור גם של צה"ל עצמו, יחידותיו ומפקדיו. במסגרת זו נמתחת לא אחת ביקורת קשה על פעילות צה"ל, וזאת מטעם גוף המהווה בעצמו יחידה צבאית.

כאמור, עמדת צה"ל הרשמית, כפי שהובעה לאורך שנים רבות, היתה כי יש להביא לניתוק הזיקה בין הצבא לתחנה ולהעברתה למסגרת ארגונית אחרת. זאת בשים לב לכך שפעילות התחנה מסבה לצה"ל קושי מהותי בשל עירוב צה"ל, בעל כורחו, בשיח הפוליטי. עמדה זו הוצגה על ידי הרמטכ"ל איזנקוט, הרמטכ"ל כוכבי והרמטכ"ל הלוי.

הדברים מחריפים בצורה משמעותית נוכח המלחמה הקשה והעצימה בה מצויה מדינת ישראל בשנתיים האחרונות, התלהמות השיח הציבורי והקיטוב ההולך וגדל. כפי שצוין בדו"ח ועדת זליקוביץ: "מול ערכה המשמעותי של התחנה, עומדת הפגיעה המתמשכת במעמדו של צה"ל כצבא העם, שעה שהוא נגרר ללב זירת המחלוקת וההתכתשות הציבורית בישראל בשל פעילות התחנה. כך בימים כתיקונם, ובימי מלחמה ביתר שאת. עצם עיסוקה של התחנה בסוגיות אקטואליות ופוליטיות גורר מחלוקת ציבורית עזה. חיילים ואזרחים העידו שהם מרגישים לא אחת כי התחנה אינה מייצגת אותם, לא משמיעה את קולם ופוגעת במאמצי המלחמה ובמורל העם".

3. חיילים העוסקים באופן ישיר בתכני אקטואליה ובנושאים שבמחלוקת

קושי נוסף שמעוררת פעילות התחנה, נוגע למעורבות ישירה של חיילי צה"ל בפעילות של סיקור ודיווח על אירועים חדשותיים, באופן בו הם נדרשים לעסוק גם בסוגיות פוליטיות. כמו כן, עולות טענות לפיהן תכני הפרשנות והאקטואליה, אינם מאוזנים או משקפים את כלל מנעד הדעות בחברה הישראלית, ובכלל זה אינם משקפים את עמדותיהם של כלל חיילי צה"ל, בעוד שהתחנה המזוהה עם צה"ל נדמית כמתיימרת לייצגם. יצוין, כי נשמעות טענות על כך שלאור האמור, פעילות התחנה אף פוגעת במורל חיילי צה"ל, במיוחד בעת המלחמה.

ואולם, גם אם היה נמצא מתווה בו היתה נוצרת הפרדה מוחלטת בין פעילות התחנה בכל הנוגע לתכני האקטואליה, ובין החיילים המשרתים בה, עדיין, כפי שקבעה ועדת זליקוביץ "ההבחנה בין לובשי המדים בתחנה לשאינם, אינה מסייעת בפתרון הקושי של עירוב צה"ל בזירה הפוליטית. בראיית הציבור, התחנה כולה לובשת מדים. אין חולק על כך שהתחנה היא בראש ובראשונה יחידה צבאית, על כן גם פעילות שאינה מתבצעת במישרין על ידי חיילים, משויכת ומיוחסת לצה"ל".

4. השפעת הפעלת גלי צה"ל על שוק התקשורת

בנוסף, יש לתת את הדעת לטענות לפיהן התחנה נהנית מיתרון בלתי הוגן בהיותה נתמכת על ידי תקציב ציבורי, אך במקביל ממומנת גם מתשדירי חסות ופרסומות. בכך, מהווה התחנה מתחרה בשוק הפרסום המוגבל ממילא למול תחנות אחרות, שאינן נתמכות על ידי המדינה ונדרשות לממן את פעילותן באופן עצמאי. כן עולה טענה לפיה, תמיכתה התקציבית של המדינה בתחנת גל"צ מאפשרת לה להציע שטחי פרסום בשידוריה במחירים אטרקטיביים למפרסמים, במחירים שתחנות אחרות לא יכולות לעמוד בהן.

הדברים מקבלים משנה תוקף, בשים לב לכך שמשרד התקשורת מקצה תדירים לגופים המשדרים בארץ, לרבות תחנות ארציות, תחנות אזוריות וסקטוריאליזם. התדירים מהווים משאב מוגבל שיש לתת את הדעת על חלוקתו בצורה צודקת והוגנת.

כמו כן, יוזכר כי בתחנה משרתים, בין היתר, חיילים בשירות חובה ומשרתי קבע, אזרחים עובדי צה"ל, משרתי מילואים ויועצים. לובשי המדים בתחנה מהווים חלק ניכר מכוח האדם המפעיל את התחנה ומקנים לה את זהותה הייחודית אמנם, אך בה בעת מעניקים לה יתרון ממשאב אנושי איכותי, זמין ומשתלם באופן יחסי, אשר תחנות רדיו אחרות לא נהנות ממנו.

בחירת החלופות השונות לפעילותה של התחנה:

שר הביטחון בחן את השיקולים השונים שלעיל, ואת החלופות השונות ביחס לפעילות התחנה ולהוצאתה מצה"ל.

יצוין, כי לא נבחנה החלופה הנוגעת להעברת התחנה לתאגיד השידור, לאור עמדת התאגיד (ניתנה כבר בשנת 2016 ושוב כאמור בשנת 2021), המתנגדת להוספת תחנת רדיו נוספת תחתיו המשדרת אקטואליה ושתתחרה ברשת ב'. כמו כן, לא נבחנה החלופה של העברת התחנה למשרד הביטחון, לאור עמדת היועמ"ש לממשלה דאז מנדלבליט לפיה, כאמור, הדבר יחייב תיקון חקיקה.

הפרטה: היתכנות חלופה זו נסקרה בהרחבה במסגרת מסקנות הביניים שהגישה ועדת אשל, בדו"ח ועדת זמיר ובדו"ח זליקוביץ. במסגרת דו"ח אשל צוין כי מדובר ב"סגירת התחנה ומכירת התדר". עוד נכתב, כי "נראה כי שם המותג והשם גלי צה"ל לא יוכלו לעבור לידיים פרטיות, שכן יהיה בכך הטעיה מרגע שהתדר והתחנה יצאו מידי צה"ל ומערכת הביטחון". בנוסף, צוין, כי לא קיימת מסגרת רגולטורית לפיקוח על רדיו מסחרי ארצי ולשם הסדרת הנושא יידרש תיקון חקיקה. סוגיה נוספת המתעוררת תחת חלופה

זו, נוגעות להסדרי העסקת כח האדם, כאשר הפרטת התחנה תחייב מעבר מהפעלה של חיילים, אע"צ ויועצים, להעסקה אזרחית רגילה.

בדו"ח זליקוביץ צוין כי "היתרון בחלופה זו, הוא חיזוק חלקו של השוק הפרטי בענף הרדיו ועידוד תחרות הוגנת בענף. ככל שחלופה זו היתה משמרת את התחנה כעסק חי, תוך שימור צביונה וייחודה של התחנה, היה מדובר בחלופה ראויה... לעמדת הוועדה, על אף היתרונות הגלומים בחלופה זו, ההיתכנות המעשית למימושה לא גבוהה. כמו כן, כפי שצוין, מדובר הלכה למעשה בסגירת התחנה ופתיחתה מחדש כישות ארגונית ומשפטית שונה".

בשים לב לאמור, סבור שר הביטחון כי עולה ספק משמעותי בדבר ההיתכנות לביצועה של חלופה זו, ודאי לאור העובדה שנדרש תיקון חקיקה לשם פעילותה של תחנת רדיו ארצית מסחרית, וכן כי חסרונותיה עולים על היתרונות (המעטים) הטמונים בה.

צמצום או הפסקת העיסוק בתכני אקטואליה: החלופה נדונה בהרחבה במסגרת מסקנות הביניים שהגישה ועדת אשל ובמסגרת דו"ח זליקוביץ. במסגרת דו"ח אשל צוין כי משמעות חלופה זו היא סגירת מחלקת החדשות והאקטואליה, וביצוע התאמות נדרשות לחיזוק יתר המחלקות. הסוגיה העקרונית הנוגעת לחלופה זו, כפי שפורטה בדו"ח אשל, היא כי סגירת מחלקת החדשות עלולה להוביל לטענות של התערבות דרג ממונה בתכני התחנה.

כמו כן, במסגרת דו"ח אשל הוצג כי בין חסרונות החלופה היא ש"תתקיים פגיעה מסוימת בחופש הביטוי ויפחת ריבוי הדעות כן יפסקו התכנים האקטואליים שהם בליבת חופש הביטוי המוגן". עוד צוין, כי עולה ספק בדבר הביקוש של תחנה שלא תעסוק באקטואליה וחדשות.

ועדת זליקוביץ התייחסה בהרחבה לשתי תת-החלופות הנוגעות לאקטואליה: האחת, צמצום תכני האקטואליה, בדומה להמלצת ועדת זמיר, והשנייה "הבית של החיילים", סגירת מחלקת החדשות והאקטואליה והפסקת שידורי האקטואליה בתחנה.

הוועדה המליצה על החלופה של הפסקת העיסוק באקטואליה וסגירת מחלקת החדשות אך ציינה, כי לצד קשיים משפטיים, "החולשה העיקרית של חלופה זו היא בהבחנה בין תכניות אקטואליה לשאינן כאלה והצורך למנוע זליגת תכני אקטואליה חזרה ללוח השידורים. לדעת הוועדה, אימוץ החלופה לא יוכל למנוע ממפקד תחנה שיחפוץ בכך לשדר ואף להגדיל את שיעור שידורי האקטואליה בתחנה. ככל שחלופה זו תיבחר יש לתת על כך את הדעת". ביחס לקשיים המשפטיים ציינה הוועדה, כי "מבחינה משפטית, יש שיראו בהצעה זו התערבות אסורה בתכני התחנה על ידי הדרג הנבחר. לעמדת

הוועדה, אין מדובר בסוגיה של התערבות בתכנים אלא בהחלטה אסטרטגית ושינוי ארגוני הנדרש לשם החזרת התחנה לייעודה המקורי".

שר הביטחון נדרש לסוגיה זו לעומקה, הן לעניין צמצום תכני האקטואליה והן לעניין סגירת מחלקת החדשות והפסקת שידורי האקטואליה בתחנה, תוך שהובאו בפניו העמדות השונות בנושא, לרבות העמדה לפיה סגירת מחלקת החדשות והפסקת העיסוק באקטואליה מעלה קשיים משמעותיים אף יותר מסגירת התחנה, בהיבטים של חופש הביטוי. בתוך כך, הובעו בפני השר העמדות, כפי שהוצגו גם בפסיקה, כי שידורי האקטואליה מצויים בלב ליבו של חופש הביטוי. כך למשל בבג"ץ 2996/17 ארגון העיתונאים בישראל - הסתדרות העובדים הכללית החדשה ואח' נ' ראש הממשלה ואח' (להלן: "בג"ץ התאגיד"), קבע כב' השופט מלצר כי: "עיקר חשיבותו של השידור הציבורי נעוצה ביכולתו לשדר שידורי חדשות ואקטואליה. שידורי החדשות הינם העוגן של השידור הציבורי, ובהם תלויה עיקר חשיבותו של השידור הציבורי".

על רקע העמדות שצינו לעיל, סבר השר כי חלופה זו עשויה להיתפס דווקא כהתערבות מוגברת של השר בתכנים. בנוסף, בחירה בחלופה זו עשויה גם להביא להפחתת האטרקטיביות של התחנה בקרב ציבור המאזינים ובכך להפכה לבלתי רלוונטית. כמו כן, ספק אם ניתן להביא להפרדה הרמטית ולמניעת זליגה של תכני אקטואליה ונושאים שבמחלוקת, גם לשידורים ניטריים בדמות התכנים הצבאיים, דבר שיאיין את היתרונות שבמהלך.

בשים לב לכל האמור, חלופה זו נדחתה על ידי שר הביטחון. לעמדתו ראו יותר לסגור את התחנה ולאפשר למשרד התקשורת להקצות את התדרים מחדש.

נוכח האמור, ולאחר שנבחנו על ידו כלל החלופות, שר הביטחון הגיע למסקנה כי יש לסגור את התחנה. נסקור פעם נוספת את עיקרי הטענות המקוריים להקמתה כתחנה צבאית אינם נדרשים עוד כלל או שקיימות דרכים יעילות יותר לממשם; יש בשידוריה היבטים משמעותיים הפוגעים בעקרונות שחלים על כל המשרתים בצבא, הנובעים, בין היתר מכך שחלק מחילי התחנה עוסקים בסוגיות הנוגעות לתחומים פוליטיים; התחנה, המזוהה באופן מלא עם צה"ל, עוסקת באופן משמעותי בתכנים חדשותיים ופוליטיים.

הדברים נכונים בזמן שגרה והם מקבלים משנה תוקף לאור מלחמת התקומה, המתנהלת מזה למעלה משנתיים, והתחושות הקשות אשר עלו בקרב חלק מחילי צה"ל והציבור בנוגע לפעילותה של התחנה במלחמה.

יובהר, כי הקשיים הכרוכים בסגירת התחנה לא נעלמו מעיני שר הביטחון בבואו לקבל את ההחלטה על סגירתה. אין חולק בדבר מעמדה ההיסטורי והציבורי של התחנה, מקומה הייחודי בתרבות ובחברה הישראלית ועל התחושה של חלקים בלתי מבוטלים מהציבור הרואים בתחנה נכס לאומי. עם זאת, לאחר בחינה מדוקדקת ומעמיקה של כלל השיקולים, ההכרה כי קיים קושי עקרוני ואינהרנטי, הגלום בהפעלת תחנה אזרחית-תקשורתית בידי הצבא, גוברת על השיקולים שבשימור המצב הקיים. החלטה זו נועדה לתקן מצב חריג ומתמשך ולהבטיח את שמירת עקרון הניטרליות של הצבא.

הקמת צוות יישום:

מוצע להקים צוות מקצועי במשרד הביטחון אשר יפעל ליישום החלטה זו (להלן: "צוות היישום"). במסגרת פעילותו, יעסוק צוות היישום בכלל ההיבטים הנוגעים לסיום פעילותה של התחנה.

יובהר כי מטבע הדברים, סגירתה של התחנה מחייבת היערכות ובחינה של היבטים שונים, לרבות התקשרויות התחנה; מכירת נכסיה; ארכיון התחנה; והן התייחסות לסוגיות הנוגעות לכח האדם הפועל בתחנה.

תחנת גלגלצ:

רוב מוחלט של התכנים המשודרים בתחנת גלגלצ הם תכני מוזיקה. זהו אופיה של התחנה וצביונה, האהודים ביותר בציבור ובפרט בקרב הציבור הצעיר ובקרב חיילים. כן יצוין כי משודרות בתחנה תוכניות רבות, המוקדשות לחיילי צה"ל ביחידות צה"ל השונות. התחנה אינה עוסקת בתכני אקטואליה, ומטבע הדברים, התכנים המושמעים בה אינם מעוררים, ככלל, מחלוקת ציבורית. משכך, התחנה אינה מערבת את צה"ל במחלוקות הפוליטיות, והקשיים המהותיים הנוגעים לפעילותה של גל"צ, אינם באים לידי ביטוי בשידורי גלגלצ.

עוד יצוין כי היקף פעילותה של תחנת גלגלצ נמוך משמעותית מהיקף פעילות גל"צ. כך לעניין כח האדם הצבאי הפועל בה וכך לעניין תקציב התחנה.

בנוסף לעמדת שר הביטחון, יש ערך בלתי מבוטל לעיסוק של התחנה בתחום המאבק בתאונות הדרכים, נושא שהוגדר כ"מכת מדינה" ושיש לו השפעה משמעותית ביותר על ציבור החיילים.

בשים לב לאמור, שר הביטחון סבור כי החלטתו על סגירת התחנה אינה מחייבת את סגירת תחנת גלגלצ, כפי שאף הובא בדו"ח זליקוביץ.

לאור האמור, מוצע כי צוות היישום יוסמך לבחון את אופן המשך פעילותה של תחנת גלגלצ, תוך שמירת צביונה ואופייה. כן מוצע להסמיך את שר הביטחון לקבל כל החלטה בעניינה של תחנת הרדיו גלגלצ, בהתאם למסקנות צוות היישום.

נתונים תקציביים וההשפעה על משק המדינה

אין.

תקציב

אין.

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

לא רלוונטי.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

אין.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מס' 2 מיום 7.9.1950.

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

אין מניעה משפטית לקבלת ההצעה.

סיווגים

11 אחר

תחום פעולה

01 חוץ וביטחון

מוגש על ידי: שר הביטחון

